

Kraków, 11.01.2023 r.

dr hab. Mateusz Hohol, prof. UJ
Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych
Uniwersytet Jagielloński
mateusz.hohol@uj.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Michała Obidzińskiego
pt. *Funkcjonowanie pamięci u osób z dysleksją rozwojową z perspektywy teorii rozmytego śladu i teorii podwójnego przypominania*
napisanej pod kierunkiem dr. hab. Marka Nieznańskiego, prof. UKSW

Rozprawa doktorska mgr. Michała Obidzińskiego dotyczy funkcjonowaniu pamięci u osób z dysleksją rozwojową. Badania doktoranta koncentrują się na pamięci długotrwałej i ugruntowane są w dwóch koncepcjach teoretycznych. Pierwszą z nich jest teoria rozmytego śladu, postulująca istnienie dwóch równoległych (względnie niezależnych od siebie) zapisów pamięciowych, tj. płytkiego, percepcyjnego i precyzyjnego *śladu formy* oraz głębokiego, semantycznego i mniej precyzyjnego *śladu treści*. Drugą z teorii jest teoria podwójnego przypominania, w której wydobywanie informacji o bodźcu oraz jego kontekście konceptualizowane są jako oddzielne procesy poznawcze.

W swojej rozprawie doktorant podjął się udzielenia odpowiedzi na cztery pytania badawcze. Pierwsze z nich dotyczy istnienia specyficznego wzorca zaburzeń rudymenarnych procesów pamięciowych w dysleksji. Drugie pytanie koncentruje się na mechanizmach kompensacyjnych w dysleksji, a konkretnie potencjalnym wzmocnieniu pewnych procesów pamięciowych. Pytanie trzecie dotyczy tego czy wzorzec funkcjonowania pamięci u osób z dysleksją sprowadza się do dziedziny werbalnej czy też jest on niezależny od modalności. Wreszcie, pytanie czwarte koncentruje się na możliwości predykcji diagnozy dysleksji na bazie zachowania kwantyfikowanego testem pamięci długotrwałej. Aby odpowiedzieć na te pytania doktorant przeprowadził badania behawioralne z udziałem licealistów i młodych dorosłych z formalną diagnozą dysleksji oraz odpowiadających im grup kontrolnych, przeanalizował dane zarówno przy użyciu standardowych, jak i eksploracyjnych metod, a także przeprowadził istotne dla całości projektu dociekania metodologiczno-metateoretyczne.

Struktura rozprawy

Rozprawa składa się z serii czterech artykułów, opublikowanych w następujących czasopismach: *Annals of Dyslexia* (IF = 2,275), *Avant, Dyslexia* (IF = 2,066) oraz *Frontiers in Psychology* (IF = 4,232). Wszystkie czasopisma są recenzowane, punktowane przez MEiN, ujęte w rankingu SCOPUS oraz cieszą się uznaniem środowiska naukowego. Czasopisma *Annals of Dyslexia* oraz *Dyslexia* to czasopisma wyspecjalizowane w publikowaniu badań psychologicznych dotyczących tytułowego specyficznego zaburzenia uczenia się, *Frontiers in Psychology*, mające najwyższy współczynnik wpływu, to czasopismo ogólnopsychologiczne (artykuł ukazał się w sekcji *Cognitive Science*), zaś *Avant* jest polskim, dość pręźnie rozwijającym się czasopismem interdyscyplinarnym. Składające się na rozprawę artykuły zostały poprzedzone dość obszernym wprowadzeniem, w którym doktorant przybliżył: tematykę dysleksji rozwojowej (ze szczególnym uwzględnieniem stanu dotychczasowej wiedzy na temat pamięci u osób z tym zaburzeniem uczenia się), wykorzystywaną przez siebie ramę teoretyczną (obejmującą teorie rozmytego śladu i podwójnego przypominania), metodologię analizy i eksploracji danych (obejmującą w szczególności wykorzystanie modeli wielomianowych i algorytmów sztucznej inteligencji) oraz wyniki i wnioski z przeprowadzonych badań, udzielając odpowiedzi na postawione przez siebie pytania badawcze. Całość rozprawy liczy 116 stron, co obejmuje stronę tytułową, spis treści, streszczenia w języku polskim i angielskim, wprowadzenie wraz z bibliografią oraz opublikowane wersje czterech artykułów naukowych.

Składające się na rozprawę artykuły zostały już poddane rygorystycznym recenzjom (w przypadku pracy z *Frontiers*, gdzie nazwiska recenzentów są jawne, nawet trzem) i spełniły standardy uznanych czasopism naukowych wymagane do publikacji, dlatego też w dalszej części mojej recenzji skupię się przede wszystkim na ocenie programu badawczego doktoranta i będącej jego zwieńczeniem rozprawy jako całości, odnosząc się jednak do kolejnych artykułów, jako etapów realizacji programu i rozprawy zarazem. Przed tym, krótko wyrażę jednak moją opinię na temat wyboru przez doktoranta tematu i jego ujęcia.

Wybór tematyki i jej ujęcie

Dysleksja jest szeroko rozpowszechnionym (dotykającym w zależności od specyficznych uwarunkowań diagnostycznych od 4% do nawet 9% populacji) zaburzeniem neurorozwojowym, klasyfikowanym w DSM-5 (315.00) jako specyficzne zaburzenie uczenia się. Biorąc pod uwagę, że dogłębne zrozumienie specyfiki elementarnych procesów

poznawczych u osób z dysleksją jest kluczowe dla opracowywania skutecznych interwencji, badania podstawowe jakie w ramach swojej rozprawy przeprowadził doktorant mają nie tylko *stricte* naukowe znaczenie, ale również potencjał praktyczny. Doktorant skupił się na specyfice pamięci długotrwałej w dysleksji, co stanowi odpowiedź na stan wcześniejszych badań nad pamięcią w tym zaburzeniu. Te ostatnie, jak doktorant trafnie podkreśla zarówno we wprowadzeniu do rozprawy, jak i w publikacjach składających się na serię, koncentrowały się przede wszystkim na sprawności pamięci roboczej. Ponadto, rozróżnienie na ślad pamięci formy oraz ślad pamięci treści (dokonywane w teorii rozmytego śladu) podejmowane było w poprzednich badaniach nad dysleksją stosunkowo rzadko i prowadziło do niejednorodnych rezultatów. W badaniach, które uwzględniały uwarunkowania kontekstowe skupiano się natomiast przede wszystkim na kontekście przestrzennym. Wreszcie, w poprzednich badaniach koncentrowano się głównie na deficytach, stawiając problematykę mechanizmów kompensacyjnych w dysleksji na drugim planie. Pierwszy trzy pytania badawcze jakie zadał w swojej rozprawie doktorant stanowią bezpośrednią reakcję na te problemy. *Last but not least*, możliwość przewidywania występowania zaburzeń uczenia się na bazie wzorca behawioralnego obserwowanego w stosunkowo prostych do zastosowania paradygmatach eksperymentalnych jest aktualnie ważnym trendem badawczym w psychologii, w który wpisuje się świetnie ostatnie z pytań badawczych postawionych doktoranta. Podsumowując, temat obrany przez doktoranta oraz jego ujęcie są ugruntowane w stanie badań i nastawione na jego rozwinięcie. Teorie wykorzystane przez doktoranta wywodzą się z psycholingwistyki, która jest „naturalnym” polem badań nad dysleksją. Obranie teorii rozmytego śladu i podwójnego przypominania jak ramy dla badań jest według mnie trafne przede wszystkim dlatego, że pozwala ona zbadać elementarne zjawiska poznawcze, pozostające „niewidocznymi” dla jednoczynnikowych ujęć pamięci długotrwałej.

Seria artykułów

Otwierający serię artykuł pt. „False memory for orthographically versus semantically similar words in adolescents with dyslexia: A fuzzy-trace theory perspective” autorstwa doktoranta oraz promotora, prof. Marka Nieznańskiego został opublikowany w 2017 r. w *Annals of Dyslexia*. W artykule tym doktorant pełnił rolę zarówno pierwszego, jak i korespondencyjnego autora. Uczestnikami przedstawionego badania behawioralnego byli licealiści z diagnozą dysleksji ($n = 33$) i grupa kontrolna ($n = 38$), którzy wykonywali zmodyfikowaną przez autorów, zaimplementowaną w E-Prime procedurę triad Stahla i Klauera (uczestnicy zaznajamiają się z listą niepowiązanych ze sobą słów, zaś w fazie testowej

prezentuje się im oprócz bodźca docelowego dystraktory zbliżone do niego znaczeniowo bądź ortograficznie). Do analizy danych autorzy wykorzystali elegancki formalnie model wielomianowy (choć nie znalazłem informacji o oprogramowaniu), w którym – co warto podkreślić – ugruntowana jest również sama procedura badawcza. Model ten został bardzo dokładnie, a zarazem przystępnie, omówiony, co zasługuje na uznanie. Autorzy zaobserwowali u osób z dysleksją, w porównaniu do rówieśników bez problemów z uczeniem się, zaburzenie pamięci formy specyficzne dla odrzucenia przez przypominanie, występujące zarówno w warunku znaczeniowym i ortograficznym. Zgodnie z zaprezentowaną interpretacją, wynik ten koresponduje z doświadczanym przez osoby z dysleksją mieszaniem słów bądź zastępowaniem ich podobnymi słowami. Jeśli chodzi o ślad treści, badacze zaobserwowali zredukowaną efektywność przypominania treści w przypadkach bodźców właściwych. Wyniki te odnoszą się do pytania badawczego (nr 1) o specyficzność zaburzeń rudymenarnych procesów pamięciowych w dysleksji. Ponadto, w kontekście odrębnego pytania badawczego (nr 2), doktorant wraz z promotorem zaobserwowali wzmocnienie pamięci treści w przypadku bodźców podobnych (przy jednoczesnym osłabieniu pamięci formy), co zinterpretowali jako przejaw strategii kompensacyjnej, z której – ponosząc jednak koszt zwiększonego ryzyka pomyłek – korzystają osoby z dysleksją. Podsumowując, pierwszy artykuł z serii dostarczył ważnego dla rozumienia dysleksji wglądu w strukturę elementarnych komponentów pamięci długotrwałej oraz mechanizmów kompensacyjnych. Praca ta pokazuje ponadto bardzo dobre kompetencje w zakresie formułowania pytań badawczych i hipotez, planowania, projektowania i przeprowadzania eksperymentu oraz analizy danych. Godne uznania są dwie kwestie: po pierwsze, już na początku realizacji swojego programu doktorskiego mgr Obidziński przyjął konkretną ramę teoretyczną, która ukierunkowała i nadała spójność całemu procesowi badawczemu. Po drugie, doktorant wykazał się sporą świadomością metodologiczną, która umożliwiła mu głębszy niż w publikacjach wielu innych autorów wgląd w strukturę elementarnych procesów pamięciowych w dysleksji. Praca ta zyskała już uznanie wśród badawczy, o czym świadczy to, że była cytowana kilkanaście razy, w tym 2 razy przez współautora teorii rozmytego śladu, prof. Charlsa Brainerda z Uniwersytetu Cornella i jego zespół (Brainerd, Bialer i Chang, 2021, *JEP:LMC*; Brainerd, Bialer, Chang i Upadhyay, 2021, *JEP:LMC*). Świadczy to o tym, że doktorant przyczynia się do rozwoju tej teorii.

Drugi w serii artykuł pt. „Metody badania pamięci w ujęciu teorii rozmytego śladu” został opublikowany przez doktoranta samodzielnie w interdyscyplinarnym czasopiśmie *Avant* w 2019 r. Choć artykuł ten nie odpowiada *explicite* na żadne z pytań badawczych

sformułowanych we wprowadzeniu do rozprawy, stanowi ważny element zrealizowanego przez doktoranta programu badawczego. Doktorant wprowadza najpierw czytelników precyzyjnie (a zarazem przystępnie) w teorię rozmytego śladu. Wprowadzenie to stanowi obszerny przegląd literatury w tym zakresie i dobre omówienie kluczowych metod badawczych – począwszy od procedur po sposoby analizy danych. Rzeczonymi metodami są rozwijany od ponad półwiecza paradygmat Deese’ego–Roedigera–McDermot (DRM), model wspólnego rozpoznawania wraz z jego uproszczoną wersją oraz oparty o kwantową teorię prawdopodobieństwa model pamięci epizodycznej wraz z jego uogólnioną wersją. Choć autor dość skromnie zaznacza, że publikacja ma przyczynić się do upowszechnienia wiedzy o teorii rozmytego śladu wśród polskojęzycznych naukowców (mój własny przypadek świadczy o tym, że doktorantowi się to udało, ponieważ sam po raz pierwszy zetknąłem się z tą ramą teoretyczną właśnie za pośrednictwem pracy w *Avancie*), jestem przekonany, że jej walory są o wiele większe. Na przykładzie teorii rozmytego śladu autor zaprezentował bowiem szereg istotnych przemyśleń metodologicznych i metateoretycznych, dotyczących m.in. wagi ścisłego powiązania pomiędzy procedurą eksperymentalną a analizą zebranych przy jej pomocy danych (można pokusić się o uwagę, że niedostrzeganie wagi tego związku przez wielu badawczy jest jedną z przyczyn kryzysu replikacyjnego w psychologii i neuronauce poznawczej), siły eksplanacyjnej modeli wielomianowych (stosowanych przez doktoranta z powodzeniem w jego badaniach empirycznych) oraz, *last but not least*, teorii rozmytego śladu jako narzędzia o dużym potencjale integracyjnym dla badań z wielu dziedzin psychologii. Zachęcałbym doktoranta do rozwinięcia tych wątków w przyszłej publikacji metateoretycznej, która miałaby szansę z powodzeniem ukazać się w dobrym czasopiśmie międzynarodowym, np. jako tzw. *perspective paper*.

Trzeci artykuł z serii składającej się na rozprawę został opublikowany przez doktoranta – również samodzielnie – w specjalistycznym czasopiśmie *Dyslexia* w 2021 r. pod tytułem „Response frequencies in the conjoint recognition memory task as predictors of developmental dyslexia diagnosis: A decision-trees approach”. W badaniu przedstawionym w tym artykule doktorant posłużył się ponownie zbiorem danych z badania opublikowanego wspólnie z prof. Nieznańskim w *Annals of Dyslexia* (artykuł otwierający recenzowaną serię) – co istotne doktorant wyraźnie wspomina o tym zarówno w samej publikacji, jak i w autoreferacie. Ponowne wykorzystanie zbioru danych nie budzi wątpliwości z uwagi na odrębne pytania badawcze zadawane w obydwu publikacjach. W kontekście całego programu zrealizowanego przez doktoranta, artykuł miał umożliwić udzielenie odpowiedzi na sformułowane

we wprowadzeniu do rozprawy pytanie (nr 4) o możliwość predykcji występowania dysleksji na bazie wyników w teście pamięciowym. Aby tego dokonać, doktorat zamodelował w programie Statistica relacje między zmiennymi, wykorzystując do tego oparte na algorytmach uczenia maszynowego techniki eksploracji danych (*data mining*), w szczególności algorytm C&RT. Opracowany przez doktoranta model cechował się bardzo dobrą ogólną trafnością, niemal idealnie trafną klasyfikacją dysleksji oraz wciąż dobrą, na poziomie około 66%, trafnością klasyfikacji braku dysleksji. Jak stwierdza doktorant w części dyskusyjnej artykułu oraz we wprowadzeniu do rozprawy, niższa trafność wynikała najprawdopodobniej z tego, że w grupie kontrolnej znalazły się osoby z lekką odmianą dysleksji, a nie tego, że w grupie z dysleksją znalazły się osoby z nadmiarową diagnozą. Uprawdopodobnić tę interpretację mogłoby zastosowanie narzędzia przesiewowego, analogicznego do tego wykorzystanego w artykule, który omówię w kolejnym punkcie. Prócz funkcji predykcyjnej, metody uczenia maszynowego umożliwiły doktorantowi potwierdzenie „odporności” wyników (dotyczących specyfiki funkcjonowania pamięci w dysleksji) opisanych w pierwszej publikacji z cyklu. Godne pochwały jest precyzyjne wskazanie przez doktoranta zalet wykorzystania metod opartych na uczeniu maszynowym (czy ogólnie sztucznej inteligencji) w porównaniu do bardziej konserwatywnych (stosowanych powszechnie w psychologii eksperymentalnej) podejść do analizy danych. Artykuł z *Dyslexia* potwierdza bardzo dobre wyczucie metodologiczne autora oraz jego kompetencje w zakresie analizy danych. Pomimo tego, że artykuł ukazał się niedawno, został już kilkakrotnie zacytowany, w tym 3 razy przez zespół prof. Brainerda (Brainerd, Bialer i Chang, 2021, *JEP:LMC*; Brainerd, Bialer, Chang i Upadhyay, 2021, *JEP:LMC*; Brainerd, 2021, *Cogn. Psychol.*), co tylko potwierdza ważny wkład doktoranta do obranego przez siebie pola badań. Więcej na temat tego wkładu piszę w dalszej części niniejszej recenzji.

Wieńczący serię artykuł pt. „Context and target recollection for words and pictures in young adults with developmental dyslexia” został opublikowany w grudniu 2022 w czasopiśmie *Frontiers in Psychology*. Współautorem artykułu jest promotor, prof. Marek Nieznański, przy czym doktorant pełni rolę pierwszego i korespondencyjnego autora (w informacji o wkładzie autorskim podano nawet udział procentowy obydwu autorów, co spotyka się już – moim zdaniem słusznie – dość rzadko). Artykuł przedstawia badanie behawioralne przeprowadzane z wykorzystaniem zmodyfikowanej przez autorów wersji paradygmatu podwójnego przypominania (w warunkach werbalnych i obrazowych) i udziałem młodych dorosłych z formalną diagnozą dysleksji i grypy kontrolnej (po 41 osób w każdej grupie). W warstwie

metodologicznej, badanie to jest rozwinięciem pierwszego eksperymentu, opisanego w *Annals of Dyslexia*, przez co umożliwia dopełnienie odpowiedzi na pytania badawcze (nr 1 i 2). Dodatkowo badacze zastosowali narzędzie samoopisowe (Adult Dyslexia Checklist). Podobnie jak w przypadku pierwszego artykułu z cyklu, dane behawioralne analizowane były m.in. w oparciu o (odpowiednio przystosowane) modelowanie wielomianowe. Analizy te przeprowadzono w programie multiTree. Autorzy zaobserwowali zaburzenia pamięciowe wyłącznie w warunku semantycznym, a w szczególności znaleźli empiryczne wsparcie dla hipotez, zgodnie z którymi u osób z dysleksją pamięć kontekstu i pamięć bodźca są osłabione dla materiału werbalnego w warunku semantycznym zadania. Wyniki badania stanowią dopełnienie odpowiedzi na pytanie (nr 1) o specyficzność zaburzeń rudymenarnych procesów pamięciowych w dysleksji, z którym doktorant mierzył się już w pierwszym artykule z serii. Co więcej, przeprowadzone przez autorów analizy ujawniły istotną różnicę w korelacji między parametrami pamięci dla bodźców werbalnych i bodźców obrazowych między badanymi grupami, które interpretować można jako przejaw mechanizmów kompensacyjnych w dysleksji. Choć autorzy nie znaleźli potwierdzenia dla stawianej przez siebie hipotezy kierunkowej o wzmocnieniu pamięci kontekstu w przypadku materiału werbalnego w warunku percepcyjnym, artykuł opublikowany we *Frontiers* dostarcza wglądu w mechanizmy kompensacyjne w dysleksji, a co za tym idzie, dopełnia odpowiedź doktoranta na pytanie badawcze nr 2 oraz wytycza kierunki dalszych badań. Wreszcie, wyniki badania sugerują, że osoby z dysleksją polegają w większym stopniu na pamięci bodźców wizualnych, co nie jest spójne z koncepcją o niezależności wzorca pamięciowego od modalności. Wynik ten odnosi się do pytania badawczego nr 3 sformułowanego przez doktoranta. Wieńczący serię artykuł opublikowany we *Frontiers in Psychology* potwierdza wspomniane przeze mnie już przy okazji podsumowania artykułu z *Annals of Dyslexia* kompetencje doktoranta w zakresie projektowania, przeprowadzania i analizowania danych behawioralnych. Dodatkowo na uwagę zasługuje fakt, że doktorant podąża za coraz powszechniejszymi w psychologii standardami otwartej nauki – artykuł z *Frontiers* zawiera odnośniki do publicznie dostępnego repozytorium *Open Science Framework*, w którym autorzy zamieścili odpowiednio przygotowany i opisany zbiór danych. Praktyka taka przyczynia się do zapewniania replikowalności wyników oraz sprzyja kumulatywności badań. W zakresie podążania doktoranta za aktualnymi trendami, warto wspomnieć również, że choć autorzy nie przeprowadzili analiz mocy *a priori* (rekrutując tyle osób z dysleksją na ile pozwoliły ograniczenia praktyczne), przeprowadzili i włączyli do publikacji analizy czułości przeprowadzone w popularnym programie G*Power.

Podsumowując tę część recenzji, artykuły składające się na rozprawę przedstawiają bez wątplenia przemyślany, spójny, dobrze ugruntowany teoretycznie a zarazem oryginalny, konsekwentnie zrealizowany i zakomunikowany międzynarodowo program badawczy, który dostarcza – lub istotnie przybliża do – odpowiedzi na sformułowane we wprowadzeniu pytania. Cykl ten obejmuje, co godne pochwały, zarówno starannie zaplanowane, przeprowadzone i przeanalizowane badania empiryczne (*Annals of Dyslexia*, *Frontiers in Psychology*), jak i badanie oparte o uczenie maszynowe (*Dyslexia*) oraz dociekania metodologiczno-metateoretyczne (*Avant*).

Uwagi krytyczne i polemiczne

Przechodząc do obowiązkowych uwag krytyczno-polemicznych rozpocznę od kwestii językowo-formalnych. O ile wszystkie artykuły cechują się bardzo dobrym wykonaniem językowym (w trzech wypadkach mowa o języku angielskim, w jednym o polskim), o tyle w polskojęzycznym wprowadzeniu znalazłem sporo usterek językowych. W dwujęzycznym streszczeniu całości doktoratu (zresztą dość długim) znajduje się jedynie marginalna wzmianka na temat pracy z *Avantu*, która to wzmianka nie ujawnia istotnej roli tego artykułu w całej serii. Następną kwestią jest kolejność publikacji w serii. Doktorant zdecydował się na układ chronologiczny, co oczywiście jest jak najbardziej uprawnione, jednak być może lepszym rozwiązaniem byłoby umieszczenie na początku drugiej chronologicznie pracy z *Avantu*, ponieważ wprowadza ona najpełniej zarówno w ramę teoretyczną, jak i metodologię badań. We wcześniejszej części recenzji wspomniałem o potencjale praktycznym badań podstawowych, przeprowadzonych przez doktoranta. Choć w przypadku artykułów komunikujących badania empiryczne doktorant dyskutuje pewne implikacje edukacyjne własnych wyników, zaś w przypadku pracy komunikującej model wskazuje praktyczną rolę przewidywania dysleksji na podstawie danych z eksperymentów behawioralnych, we wprowadzeniu do całości rozprawy zabrakło mi paragrafu lub przynajmniej krótkiego omówienia potencjału edukacyjno-interwencyjnego uzyskanych wyników. Przechodząc do kwestii metodologicznych, o ile do udziału w badaniu zaprezentowanym w *Annals of Dyslexia* zrekrutowano licealistów w wieku 15–19 lat, w przypadku artykułu z *Frontiers in Psychology* uczestnikami badania byli młodzi dorośli (od 18 do 31 lat). Choć dysleksja utrzymuje się także u osób dorosłych, z uwagi na potencjalne różnice w trajektorii rozwojowej przebadanie w obydwu badaniach licealistów (bądź osób starszych) ułatwiłoby porównywanie wyników obydwu badań i zwiększyło kumulatywność całego programu. Kolejna kwestia, na którą chciałbym zwrócić uwagę to możliwa komplikacja obrazu elementarnych mechanizmów

pamięciowych w dysleksji, związana z potencjalnym współwystępowaniem u osób badanych tego zaburzenia oraz innych problemów neurorozwojowych, takich jak dyskalkulia czy ADHD (dla upewnienia się w kwestii homogeniczności grupy, w badaniu przedstawionym w *Dyslexia* można byłoby zastosować np. krótkie narzędzie przesiewowe, ASRS, czyli Adult ADHD Self-Report Scale). Pragnę jednak zaznaczyć, że powyższe uwagi krytyczne nie wpływają negatywnie na mój całościowy odbiór programu badawczego zrealizowanego przez doktoranta oraz będącej jego efektem rozprawy. Przed przejściem do konkluzji mojej recenzji, chciałbym omówić również szerszy kontekst aktywności naukowej doktoranta.

Aktywność naukowa doktoranta

Znaczna część rozprawy powstała w wyniku realizacji zbieżnego z nią tematycznie grantu „Preludium” sfinansowanego przez Narodowe Centrum Nauki, w którym to doktorant odgrywał rolę kierownika. Zważywszy na wysoką jak na nauki społeczne kwotę grantu przyznanego badaczowi na tym etapie kariery (blisko 130 000 PLN) należy podkreślić, że w trakcie przygotowywania rozprawy doktorant wykazał się nie tylko imponującą aktywnością publikacyjną, ale również dużą skutecznością w pozyskiwaniu środków na prowadzenie badań. Jeśli chodzi o aktywność publikacyjną doktoranta to prócz artykułów składających się na rozprawę opublikował on szereg innych prac (blisko 20), w tym sporą część w czasopismach międzynarodowych, takich jak *Psychological Research*, *Patient Education and Counseling*, *Organon F*, *Journal of Cognitive Psychology*, *Advances in Cognitive Psychology* czy *American Journal of Psychology*. O ile artykuły składające się na rozprawę doktorską udowodniły, że doktorant potrafi prowadzić badania samodzielnie oraz we współpracy z promotorem, artykuły opublikowane w *Advances in Cognitive Psychology* czy *American Journal of Psychology* wskazują, że dobrze radzi sobie on również w większych zespołach badawczych. We wcześniejszych punktach wspomniałem, że składające się na rozprawę prace przyczyniają się do rozwoju teorii rozmytego śladu o czym świadczą ich cytowania. Tutaj chciałbym dodać, że wszystkie prace autorstwa i współautorstwa doktoranta cytowane były blisko 80 razy, w tym wielokrotnie w czasopismach międzynarodowych, co świadczy o ich wpływie na dyscyplinę naukową psychologia. Choć artykuły spoza serii nie stanowią formalnego przedmiotu niniejszej recenzji, dopełniają one godny podkreślenia obraz mgr. Obidzińskiego jako oryginalnego i zaangażowanego badacza.

Konkluzja

Przechodząc ku ostatecznej konkluzji mojej recenzji stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr. Michała Obidzińskiego w pełni zasługuje na ocenę pozytywną. Doktorant wykazał się gruntowną znajomością dotychczasowego stanu badań na temat zagadnienia będącego przedmiotem rozprawy, umiejętnością jego krytycznego ujęcia, zdolnością diagnozowania ograniczeń oraz luk w istniejącej wiedzy oraz ich wypełniania, wszechstronną wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością zastosowania jej w całym procesie badawczym, a także czułością na problemy metodologiczne i metateoretyczne. Co więcej, doktorant dowiódł, że potrafi samodzielnie przeprowadzać badania behawioralne, będące kluczową metodą psychologii eksperymentalnej. W szczególności, wykazał on, że potrafi operacjonalizować zmienne, konstruować procedury eksperymentalne, analizować dane zarówno w tradycyjny, jak i eksploracyjny sposób oraz interpretować uzyskane wyniki. Wszystkie wchodzące w skład rozprawy artykuły opublikowane zostały przez doktoranta w czasopiśmie o wysokich standardach naukowych i przyczyniają się do rzetelnej i klarownej komunikacji przeprowadzonych badań. Uważam, że rozprawa będąca przedmiotem recenzji stanowi oryginalne rozwiązanie istotnego problemu naukowego, znacząco przyczynia się do rozwoju literatury przedmiotu oraz spełnia z naddatkiem wszystkie warunki stawiane przez Ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Z pełnym przekonaniem wnioskuję o dopuszczenie mgr. Michała Obidzińskiego do dalszych etapów postępowania o nadanie mu stopnia doktora, a także o wyróżnienie rozprawy.

Mateusz Hohol